

УДК 17.023.31:004

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2026-1-5>**Харченко Лариса Миколаївна**

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціальної антропології
імені професора І.П.Стогнія
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
вул. Сухомлинського, 30, Переяслав, Україна
orcid.org/0000-0002-5731-0531

АНАЛІТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЯК ЧИННИКА СТАНОВЛЕННЯ КРЕАТИВНО-ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження. Стаття присвячена аналітичному осмисленню цифровізації як чинника формування креативно-інноваційного потенціалу особистості. **Метою дослідження** є з'ясування того, яким чином цифровізація як ключовий чинник трансформації креативно-інноваційного потенціалу особистості впливає на формування творчої самореалізації та окреслення механізмів взаємодії людини й цифрового середовища. **Методологічну основу** становить комплексний міждисциплінарний підхід, що дає змогу всебічно проаналізувати процес розвитку креативно-інноваційного потенціалу особистості в умовах цифровізації. Філософський аналіз дозволив уточнити, що головним суб'єктом інноваційного середовища є сама людина та її культурні надбання. Результати дослідження засвідчують, що філософсько-аналітичне осмислення сучасних форм взаємодії людини, культури та освіти в умовах цифровізації базується на розумінні людини як центрального елементу інноваційно-інформаційного суспільства. Розглянуто взаємодію цих складових як процесу взаємного перетворення особистості та світу, де світ набуває людського виміру, існує для людини та разом із нею, а людина інтегрується у світ і формується через нього. Проаналізовано вплив цифрових технологій на розвиток когнітивних, творчих та соціально-комунікативних компетенцій. Особлива увага приділена філософським і теоретичним аспектам взаємодії людини та цифрового середовища, а також механізмам, через які цифровізація сприяє становленню особистісного потенціалу для інноваційної діяльності. Акцентовано на тому, що це зумовлює необхідність розвитку креативно-інноваційного потенціалу особистості у контексті теорій складності та інноваційних підходів. Висвітлено ключові виклики та перспективи, що постають перед особистістю у цифрову епоху, а також запропоновано концептуальні підходи до оптимізації розвитку креативно-інноваційного потенціалу в умовах стрімкої технологічної трансформації. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз конкретних способів впровадження цифрових технологій у сферу освіти, професійного зростання та творчої активності, з особливою увагою до філософсько-аналітичного підходу.

Ключові слова: цифровізація, креативно-інноваційний потенціал, особистість, інформаційне суспільство, трансформація, інформаційно-аналітична діяльність, критичне мислення.

Вступ. Сучасна епоха характеризується стрімкою цифровізацією, яка не лише трансформує соціальні та економічні процеси, а й суттєво впливає на розвиток особистості. Цифрові технології створюють нові умови для мислення, навчання, комунікації та творчої самореалізації, що робить актуальним дослідження їхнього впливу на креативно-інноваційний потенціал людини.

Філософський аналіз цифровізації дозволяє осмислити не лише практичні, а й онтологічні та гносеологічні аспекти взаємодії людини та технологій. Креативно-інноваційний потенціал особистості розглядається як інтегративна властивість, що включає здатність до генерації нових ідей, адаптації до змін та реалізації інноваційних проєктів. Дослідження таких проце-

сів у цифровому середовищі потребує аналітичного підходу, здатного поєднувати філософське осмислення та практичну спрямованість.

Аналіз трансформаційних процесів взаємодії людини, культури та освіти в умовах цифрового суспільства спирається на розуміння того, що центральною ланкою інноваційно-інформаційного простору виступає саме людина, її місце у соціокультурному середовищі та процес становлення культурних цінностей. У більш широкому вимірі таку взаємодію можна трактувати як динамічний процес взаємного перетворення особистості й реальності, що її оточує. Світ у цьому контексті набуває людського сенсу, оскільки він постає як простір, що існує для людини та формується разом із нею, тоді як сама людина інтегрується у структуру буття, перебуваючи в постійному діалозі з навколишнім середовищем.

Подібне розуміння актуалізує проблему розвитку креативно-інноваційного потенціалу особистості, який розглядається як важливий чинник осмислення та реалізації сучасних ідей складності, інноваційності й динамічних соціокультурних змін.

Філософське осмислення цифровізації вказує на необхідність усвідомленого підходу до взаємодії з технологіями. Виклики включають ризики інформаційного стресу, дегуманізації творчого процесу та залежності від алгоритмічних рішень. Перспективи розвитку креативно-інноваційного потенціалу передбачають інтеграцію цифрових інструментів із ціннісними та етичними орієнтирами, а також формування стратегій саморегуляції та критичного аналізу інформації.

Мета статті – аналітично осмислити цифровізацію як фактор формування креативно-інноваційного потенціалу особистості та визначити основні механізми цієї взаємодії.

Цифровізація виступає комплексним соціально-технічним процесом, який трансформує способи отримання знань, спілкування та творчої діяльності. У філософському аспекті цифрове середовище виступає як «простір можливостей» для розвитку нових когнітивних стратегій та форм самоорганізації.

Таким чином, цифрові платформи стимулюють розвиток таких компетенцій, як критичне мислення, здатність до синтезу інформації та інноваційне вирішення проблем. Водночас вони створюють виклики, пов'язані з інформаційним перевантаженням, фрагментацією уваги та необхідністю постійної адаптації до технологічних змін.

Інноваційні трансформації, характерні для сучасного суспільства, постають як об'єктивна реальність, що формує нові вимоги до психологічних і особистісних характеристик людини. У зв'язку з цим у науковому середовищі зростає інтерес до осмислення такого явища, як інноваційний потенціал особистості. Цей феномен зазвичай пов'язують із орієнтацією на саморозвиток, відкритістю до нових ідей, здатністю до творчого продукування оригінальних рішень, а також із готовністю сприймати, засвоювати, поширювати й упроваджувати новації задля суспільного поступу.

Отже, одним із важливих завдань сучасності є становлення особистості, яка володіє високим рівнем інноваційного потенціалу. Водночас практичний досвід свідчить про те, що на сьогодні відсутня універсальна та достатньо апробована методологія його формування. Саме тому особливої актуальності набувають наукові пошуки, спрямовані на з'ясування шляхів і механізмів розвитку інноваційного потенціалу людини.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано комплексний міждисциплінарний підхід, що дає змогу всебічно проаналізувати процес розвитку креативно-інноваційного потенціалу особистості в умовах цифровізації. Філософський аналіз дозволив уточнити, що головним суб'єктом інноваційного середовища є сама людина та її культурні надбання. Системний підхід дав змогу розглядати креативно-інноваційний потенціал, що включає такі компоненти: когнітивний – здатність до генерації нових ідей, аналізу та синтезу знань; емоційно-мотиваційний – внутрішня мотивація до самореалізації та інноваційної діяльності та соціально-комунікативний – здатність до інтерактивної взаємодії та колективного творчого процесу. Таким чином, цифровізація стимулює розвиток усіх трьох компонентів, надаючи інструменти для візуалізації ідей, спільного проєктування та дистанційного навчання.

Результати. Креативно-інноваційний потенціал особистості охоплює сукупність знань, інформаційних ресурсів, технологічних можливостей, професійного досвіду людини, а також матеріальних і організаційних засобів, необхідних для розроблення нових рішень і подолання різноманітних проблем у діяльності організацій. Йдеться передусім про завдання економічного, інфраструктурного, соціального, виробничого та екзистенційного характеру. Реалізація такого потенціалу спрямована на стимулювання економічного розвитку, що передбачає використання передових технологій та ефективних організаційних механізмів. Саме вони виступають важливим джерелом сучасних технологічних змін, здатних забезпечити поступальне зростання суспільства.

Водночас варто наголосити, що стратегічні напрями модернізації українського суспільства в умовах формування цифрової цивілізації пов'язані з оптимізацією інформаційно-інвестиційної складової розвитку. Такий підхід покликаний сприяти технологічному оновленню держави, прискоренню економічної динаміки та зміцненню її соціально-економічного потенціалу. Досягнення цих цілей потребує системних інвестицій у наукову сферу, культуру та освіту. Важливим завданням також є подолання інфраструктурних дисбалансів, що стримують розвиток. Ефективний поступ можливий за умови синхронного зростання наукового, освітнього, людського та інфраструктурного потенціалів, основою чого має стати розвиток системного мислення як ключового принципу сучасного публічного управління та адміністрування [1].

Як підкреслює Соснюк О. П. «Формування творчої індивідуальності професіонала розуміється як динамічний інноваційний процес перетворення і саморозвитку особистості» [5, с. 207].

Результати дослідження засвідчують, що вході аналітичного розгляду виявлено кілька ключових механізмів, зокрема те, що доступ до інформаційних ресурсів розширює когнітивний горизонт і стимулює критичне мислення; інтерактивні середовища та симуляції сприяють практичному формуванню навичок та інноваційних рішень; цифрові комунікаційні платформи розвивають соціальні компетенції, колективне мислення та креативне співробітництво; аналітичні та прогнозні інструменти дозволяють оцінювати ефективність власних ідей і стратегій розвитку.

Зокрема підкреслюється, що інноваційна діяльність тісно взаємопов'язана з творчими процесами, які включають пошук та аналіз інформації, генерування нових ідей і прийняття оригінальних, нестандартних рішень. Акцентується увага на провідному значенні креативної складової в структурі інноваційного потенціалу особистості. Оскільки, рівень розвитку творчих здібностей безпосередньо визначає готовність людини до інноваційної діяльності, а також її спроможність до підприємницької ініціативи.

З урахуванням цього можна зробити висновок, що креативний компонент є системоутворювальним елементом інноваційної діяльності, оскільки він супроводжує та забезпечує реалізацію всіх її етапів.

Дослідники наголошують, що застосування онтоантропологічного підходу дає можливість усвідомити: цифрові практики трансформують не лише зовнішні форми людської діяльності, а й більш глибокі виміри буття. Вони позначаються на способах структурування часу, змінюють характер міжособистісної комунікації, а також впливають на процеси саморефлексії та формування смислів [2, с. 174].

Формування креативно-інноваційного потенціалу особистості в умовах поширення цифрових технологій потребує розвитку алгоритмічного мислення та відповідного рівня культурної компетентності, що постають важливими тенденціями цифровізації й визначають її вплив на становлення творчого потенціалу людини. У цьому контексті особливої значущості набувають ключові концепти дослідження, до яких належать інформаціологічні виміри суспільного розвитку, алгоритмічне мислення та культура, а також процеси цифровізації й інформатизації.

Особливості формування алгоритмічного мислення і культури як концепції ефективного менеджменту полягають у розвитку та удосконаленні специфічних уявлень, умінь і навичок, пов'язаних з технологіями алгоритмів, комп'ютерною грамотністю, можливостями автомати-

зації, роботизації та цифровізації, втілених у тих чи інших формах діяльності людини, виробництва та алгоритмічних процесах, які змінили уявлення людей про світ і самих себе [1].

Особливості формування алгоритмічного мислення і культури проявляються саме у тому, що вони є результатом Четвертої промислової революції, яка культивує відповідне ставлення до технологій та виникла як результат розповсюдження алгоритмів і проявляються як наслідок функціонування комп'ютерної техніки, робототехніки, автоматизації, телекомунікації і розкриваються як прояви практичного застосування штучного інтелекту, глибинного навчання, нейромереж в епоху глобалізації та Четвертої промислової революції [1].

Формування алгоритмічного мислення і культури може мати і негативні наслідки, пов'язані із загрозою перетворення людини на додаток до машини і поглинання її відчуженням від її власної сутності, що має загрозливі масштаби розповсюдження. Цифровізація сприяє тому, що на соціальному рівні активно змінюється парадигма праці і спілкування, а також те, як ми позиціонуємо себе, видобуваємо інформацію, спілкуємося; як на державному рівні розбудовуються уряд, державні установи, а разом з ними і вся система освіти, охорони здоров'я і транспорту [1].

Розвиток алгоритмічного мислення і алгоритмічної культури як тенденція цифровізації здійснює потенційний позитивний вплив комп'ютерних алгоритмів на зростання економіки, викликаного виробництвом знань та інновацій, формуванням парку високих технологій як прототипу суспільства інновацій. Цінності алгоритмічної культури організацій мають величезний вплив на працівників і розробку технологій, щоб оптимізувати центр обробки даних за допомогою нейронних мереж [1].

Формування креативно-інноваційного потенціалу особистості в умовах цифровізації пов'язане із формуванням алгоритмічного мислення як способу мислення, зосередженого на сукупності ідей, принципів, патернів поведінки, що складаються з багатьох взаємопов'язаних частин, з сукупності алгоритмів та їх технологій, що досліджують функціонування інформаційно-інноваційного суспільства, вивчення якого можна дослідити за допомогою алгоритмів, детермінованих інформаційно-комп'ютерними технологіями, що використовуються для цифрового відтворення системи та виживання організації в умовах невизначеності та адаптації до змін [1].

Як підкреслює Дяченко Н. П. технологічний поступ упродовж історичного розвитку виступав одним із ключових чинників інноваційної динаміки. Саме відкриття та створення нових технологічних рішень сприяють модернізації виробничих процесів, а також оновленню товарів і послуг, що забезпечує подальший розвиток економіки [3, с. 14].

Алгоритмічна культура представляє собою сукупність ідей, принципів, концептів вивчення основоположних проблем про цифровий світ, а також розв'язання проблем повсякденності, які є основою для багатьох відомих алгоритмів добування даних. Це загальні принципи аналітичного і системного мислення з використанням даних, необхідних для найкращого вирішення проблем, адже вивчення внутрішньої роботи комп'ютерів здатне підказати нам, як думати і які рішення приймати, у що вірити і як поводитися, що вимагає знання когнітивних, комп'ютерних і поведінкових наук, які розгортаються між людським пізнанням та обчисленнями з метою отримання передбачуваного результату та пошуку алгоритмів у вирішенні людських проблем глобальної урбанізації [1].

Необхідність технологічного підходу в реалізації інновацій пояснюється потребою впорядкувати й стандартизувати дії всіх учасників нововведень, оптимізувати використання ресурсів та забезпечити їх раціональне застосування у широкому масштабі. Застосування технологій дає змогу систематизувати процеси впровадження інноваційних рішень і підвищити ефективність їхнього управління. В результаті технологізація розширює можливості суб'єктів інноваційної діяльності, оскільки базується на використанні перевірених і надійних алгоритмів виконання складних або повторюваних завдань. Це скорочує час, витрачений на рутинні операції, і водночас дозволяє зосередити інтелектуальні зусилля на творчому пошуку нових, нестандартних рішень, необхідних для вирішення специфічних проблем [4].

Процес розвитку креативно-інноваційного потенціалу особистості в умовах цифровізації охоплює комплекс знань, інформаційних ресурсів, технологічних засобів та практичного досвіду людини, а також матеріальні ресурси, необхідні для створення рішень та реалізації завдань організацій. Це стосується економічних, соціальних, інфраструктурних, виробничих і екзистенційних аспектів, спрямованих на стимулювання економічного зростання, підвищення доходів та забезпечення соціальної справедливості, із застосуванням цифрових інструментів, технологій і методологій менеджменту [1].

Ці складові створюють сприятливі умови для впровадження нових продуктів і підвищення загальної ефективності діяльності підприємства. Вони відкривають додаткові можливості для технологічного розвитку та раціонального використання ресурсів, сприяють зростанню продуктивності виробництва та добробуту працівників інноваційних організацій. Водночас реалізація цих змін передбачає суттєву модернізацію виробничих процесів, що спрямована на стимулювання економічного зростання та посилення конкурентоспроможності підприємства.

Висновки. Цифровізація виступає потужним чинником формування креативно-інноваційного потенціалу особистості, стимулюючи когнітивний, емоційно-мотиваційний та соціально-комунікативний розвиток.

Таким чином, креативно-інноваційний потенціал особистості значною мірою сприяє прогресу інновацій як різновиду соціальних змін, що можуть привести до посилення конкурентоспроможності. В основі креативно-інноваційного потенціалу особистості постають нові мета-ідеї, що впливають на інновації, котрі найбільш ефективно підтримуються за допомогою мережі цифрових приладів, розвитку алгоритмічного мислення і культури.

Інноваційно-креативний потенціал особистості викликаний технологічним розвитком, завдяки якому створюються нові програмні продукти, формуються нові бізнес-цінності, формується алгоритмічне мислення і алгоритмічна культура як система, що споживає і трансформує інформацію, створює інновації. В основі конкурентних переваг творчого та інноваційного потенціалу особистості є перехід від креативності до інноваційного виробництва та їх впровадження у масове виробництво, поєднання циклів науково-дослідних розробок та виробництва, освоєння нових видів продукції і впровадження нових технологій та зростання об'ємів виробництва за рахунок алгоритмічного мислення і культури [1].

Отже, філософсько-аналітичний підхід дозволяє осмислити не лише практичний, а й онтологічний та гносеологічний виміри взаємодії людини та цифрового середовища. Для оптимізації розвитку потенціалу особистості необхідно балансувати технологічні можливості з етичними та ціннісними принципами, формувати критичне мислення та здатність до саморегуляції в умовах інформаційного перевантаження.

Перспективою подальших досліджень є вивчення конкретних моделей інтеграції цифрових технологій у процеси освіти, професійного розвитку та творчої діяльності, зокрема через призму філософсько-аналітичного осмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронкова В. Г. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія / В. Г. Воронкова, В. О. Нікітенко. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 460 с.
2. Гамерник Н. М., Логуш В. В., Сербай І. Д. Повсякденність, цифровізація та креативність у навчальному просторі: онтоантропологічний аналіз. *Культурологічний альманах*. Вип. 4 (16). 2025. С. 171-178. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.4.19>
3. Дяченко Н. П. Концептуальні засади інноваційного розвитку: теоретичний аспект. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. № 3. 2025. С.10-18. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.3.02>
4. Коновальчук І. І. Методологічні підходи до аналізу інноваційної діяльності суб'єктів нововведень. *Проблеми освіти: Наук-метод. зб.* Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Спец. вип. № 85. С. 63-69.
5. Соснюк О. П. Тренінгові технології розвитку інноваційного потенціалу особистості. *Наука і освіта*. № 7. 2008. С. 207–211.

REFERENCES

1. Voronkova, V. H., & Nikitenko, V. O. (2022). *Filosofia tsyfrovoy lyudyny i tsyfrovoho suspilstva: teoriia i praktyka* [Philosophy of the Digital Human and Digital Society: Theory and Practice] [Monohrafiia]. Lviv-Torun: Liha-Pres.
2. Hamernyk, N. M., Lohush, V. V., & Serbai, I. D. (2025). Povsiakdennist, tsyfrozatsiia ta kreatyvnist u navchalnomu prostori: ontoantropolohichniy analiz [Everyday Life, Digitalization, and Creativity in the Learning Environment: An Onto-Anthropological Analysis]. *Kulturologichnyi almanakh*, 4(16), 171–178. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.4.19>
3. Diachenko, N. P. (2025). Kontseptualni zasady innovatsiinoho rozvytku: teoretychnyi aspekt [Conceptual Foundations of Innovative Development: Theoretical Aspect]. *Sotsialnyi rozvytok: ekonomiko-pravovi problemy*, 3, 10–18. DOI: 10.70651/3083-6018/2025.3.02.
4. Konovalchuk, I. I. (2015). Metodolohichni pidkhody do analizu innovatsiinoi diialnosti subiektiv novoveden [Methodological Approaches to the Analysis of Innovative Activity of Subjects of Innovations]. *Problemy osvity: Naukovo-metodychnyi zbirnyk Instytutu innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity MON Ukrainy*, Spets. vyp. 85, 63–69.
5. Sosniuk, O. P. (2008). Treninhovi tekhnolohii rozvytku innovatsiinoho potentsialu osobystosti [Training Technologies for Developing the Innovative Potential of Personality]. *Nauka i osvita*, 7, 207–211.

Kharchenko Larysa Mykolaivna

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy and Social Anthropology
named after Prof. I. P. Stohniy
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
30, Sukhomlynskyi str., Pereiaslav, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5731-0531

ANALYTICAL UNDERSTANDING OF DIGITALIZATION AS A FACTOR IN THE FORMATION OF A PERSON'S CREATIVE AND INNOVATIVE POTENTIAL

Relevance of the study. *The article is devoted to the analytical understanding of digitalization as a factor in the formation of the creative and innovative potential of the individual. The purpose of the study is to clarify how digitalization as a key factor in the transformation of the creative and innovative potential of the individual affects the formation of creative self-realization and outline the mechanisms of interaction between a person and the digital environment. The methodological basis is a comprehensive interdisciplinary approach, which allows for a comprehensive analysis of the process of developing the creative and innovative potential of an individual in the conditions of digitalization. Philosophical analysis made it possible to clarify that the main subject of the innovative environment is the person himself and his cultural heritage. The results of the study show that the philosophical and analytical understanding of modern forms of interaction between man, culture and education in the conditions of digitalization is based on the understanding of man as the central element of the innovative and information society. The interaction of these components is considered as a process of mutual transformation of the individual and the world, where the world acquires a human dimension, exists for man and together with him, and man is integrated into the world and is formed through it. The impact of digital technologies on the development of cognitive, creative and socio-communicative competencies is considered. Special attention is paid to the philosophical and theoretical aspects of the interaction between a person and the digital environment, as well as the mechanisms through which digitalization contributes to the formation of personal potential for innovative activity. It is emphasized that this necessitates the development of the creative and innovative potential of the individual in the context of theories of complexity and innovative approaches. The key challenges and prospects facing the individual in the digital age are highlighted, and conceptual approaches to optimizing the development of creative and innovative potential in the context of rapid technological transformation are*

proposed. Further research could be aimed at analyzing specific ways of implementing digital technologies in the field of education, professional growth, and creative activity, with particular attention to a philosophical and analytical approach.

Key words: *digitalization, creative and innovative potential, individual, information society, transformation, information and analytical activities, critical thinking.*

Дата першого надходження статті до видання: 15.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026